

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 17228

Tarih : 01.04.2026

10/3976

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Şırnak ili Cizre ilçesinde meydana gelen petrol sızıntısı sonucu Dicle Nehri'nin kirlenmesi, bu durumun halk sağlığı, çevre ve bölge ekonomisi üzerindeki etkileri ile petrol faaliyetlerine ilişkin denetim ve ruhsatlandırma süreçlerinin tüm yönleriyle araştırılarak gerekli önlemlerin belirlenmesi amacıyla, Anayasa'nın 98'inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz 01.04.2026.

Nevroz Uysal Aslan Mehmet Zeki İrmez Ayşegül Doğan İbrahim Akın

Şırnak Milletvekili Şırnak Milletvekili Şırnak Milletvekili İzmir Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

Şırnak'ın Cizre ilçesinde, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına (TPAO) ait ham petrol boru hattında meydana gelen sızıntı sonucu ham petrolün Dicle Nehri'ne karıştığı, nehir yüzeyinin petrol tabakasıyla kaplandığı ve çevreye yoğun koku yayıldığı basına ve kamuoyuna yansımıştır. Sızıntının ardından Cizre Belediyesi, halk sağlığını korumak amacıyla içme ve kullanma suyunun sağlandığı arıtma tesisini tedbiren durdurmak zorunda kalmış ve ilçe genelinde su kesintileri yaşanmıştır. Bu olayın teknik nedenleri henüz kamuoyuna açık ve tatmin edici bir biçimde ortaya konulmamıştır. Boru hattında meydana gelen "hasarın" altyapı yetersizliği, bakım eksikliği ya da ihmal sonucu oluşup oluşmadığı; ilgili kurumların denetim yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği açıklığa kavuşturulmayı beklemektedir. Özellikle petrol arama ve sondaj faaliyetlerinin yürütüldüğü sahalarda Dicle Nehri'ne olan aşırı yakınlığı, herhangi bir "kaza" durumunda kirliliğin doğrudan su havzasına karışma riskini en üst düzeye çıkarmaktadır. Havza koruma kuşakları ve çevresel güvenlik mesafeleri dikkate alınmadan yürütülen bu faaliyetler, bölgenin en hayati su kaynağını sürekli bir tehdit altında bırakmaktadır.

Bunun yanında, petrol faaliyetlerinin yürütüldüğü geniş kırsal alanların sistematik biçimde "Geçici Özel Güvenlik Bölgesi" ilan edilmesi, yurttaşların bölgeye erişimini engellemesinin ötesinde bağımsız gözlem, yerinde inceleme, bilimsel tespit ve kamusal denetim imkanlarını da fiilen ortadan kaldırmaktadır. Bu rejim altında ekolojik tahribat çoğu zaman meydana geldiği anda görünmez kılınmakta; sızıntı, atık deşarjı, toprak ve su kirlenmesi gibi ağır sonuçlar ancak zarar büyüdüktan sonra kamuoyuna yansiyabilmektedir. Böylece doğa üzerindeki yıkım, yalnızca teknik bir ihmalin değil, denetimi askıya alan güvenlikçi yönetim anlayışının da sonucu haline gelmektedir.

GEREKÇE

Dicle Nehri, halihazırda birçok yerleşim yerinin kanalizasyon sularının artılmaksızın doğrudan nehre deşarj edilmesi nedeniyle ağır bir kirlilik yükü altındadır. Nehrin özümseme kapasitesini zorlayan bu mevcut kirliliğe bir de ham petrol sızıntısının eklenmesi, su ekosistemini geri dönülemez bir yıkıma sürüklemektedir. Kanalizasyon atıklarıyla birleşen petrol türevlerinin yarattığı kümülatif kirliliğin, nehirdeki biyoçeşitlilik ve halk sağlığı üzerindeki uzun vadeli etkileri bilimsel olarak analiz edilmelidir.

Ne var ki bu tahribatın boyutlarının ortaya konulması da başlı başına bir sorun alanına dönüşmüştür. Nedeni ise bu kirliliğin ortaya çıktığı ve petrol faaliyetlerinin yoğunlaştığı alanların sistematik biçimde "Geçici Özel Güvenlik Bölgesi" ilan edilmesi, ekolojik tahribatın boyutlarının zamanında ve bağımsız biçimde tespit edilmesini güçleştirmektedir. Bölgeye girişlerin yasaklanması; çevre örgütlerinin, meslek odalarının, yerel halkın, gazetecilerin ve bağımsız uzmanların sahada inceleme yapmasını engellemekte; böylece Dicle havzasında yaşanan kirlenme aynı zamanda kamusal denetimden kaçırılan bir yıkım süreci olarak derinleşmektedir. Ekosisteme verilen zarar görünmez kılındıkça, sorumluluğun tespiti de gecikmekte; cezasızlık, ekolojik yıkımın tamamlayıcı unsuruna dönüşmektedir.

Bu görünmezleştirmenin sonuçları ise yalnızca ekosistemde değil, doğrudan halkın günlük yaşamında da ortaya çıkmaktadır. Ham petrol boru hattında meydana gelen sızıntı sonucu Cizre'de içme suyunun kesilmesi sonrası halkın temiz suya erişiminin nasıl sağlandığı ve yaşanan mağduriyetlerin nasıl giderildiği de yanıtlanması gereken temel sorular arasındadır. Bununla sınırlı olmaksızın, petrol arama faaliyetlerinin yürütüldüğü bölgelerin yakınlarındaki köylerde, coğrafi yapı itibarıyla su varlığı açısından oldukça zengin bir bölge olmasına rağmen, son yıllarda yeraltı sularının tamamen tükenme noktasına geldiği gözlemlenmektedir. Su kaynaklarının bu denli hızlı kuruması ile petrol sondaj teknikleri ve kuyu faaliyetleri arasındaki bağ titizlikle incelenmeli; köylülerin tarımsal ve hayati su kullanım haklarının neden gasp edildiği ortaya konulmalıdır.

Nitekim bu noktada, su kaynaklarındaki kayıp ile denetimden yoksun bırakılmış saha koşulları iç içe geçmektedir. Özellikle güvenlik gerekçesiyle kapatılan sahalarda, doğa üzerindeki müdahalenin gerçek ölçeği de çoğu zaman gizlenmektedir. "Geçici Özel Güvenlik Bölgesi" uygulaması, su kaynaklarının kuruması, meraların daralması, bitki örtüsünün tahribi ve kırsal yaşamın çözülmesi gibi sonuçları örten bir idari perde olarak işlemektedir. Böylece

hem petrol faaliyetlerinin yol açtığı ekolojik hasar büyümekte hem de bölge halkının yaşam alanlarına ilişkin itiraz ve denetim imkanları bastırılmaktadır.

Tam da bu nedenle, sahadaki tahribatın kurumsal sorumluluk ve denetim boyutunun da açıklığı kavuşturulması gerekmektedir. Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın söz konusu boru hattına ilişkin bakım, denetim ve güvenlik prosedürlerinin ne olduğu, bu prosedürlerin hangi sıklıkla uygulandığı ve geçmişte benzer sızıntı veya çevre kirliliği olaylarının yaşanıp yaşanmadığı da araştırılması gereken önemli başlıklardır. Son yıllarda meydana gelen benzer olaylar bulunuyorsa, bu olaylara ilişkin hangi idari ve cezai yaptırımların uygulandığı ve bu yaptırımların caydırıcı olup olmadığı da değerlendirilmelidir.

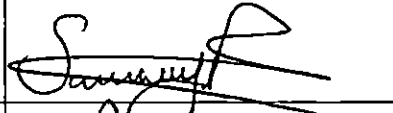

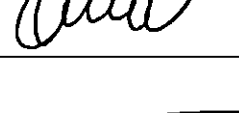

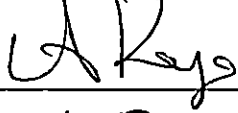
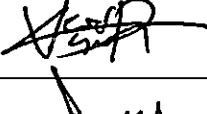

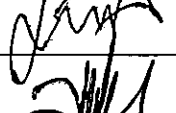

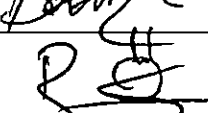
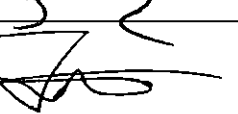
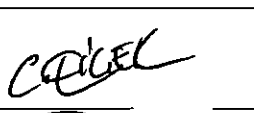
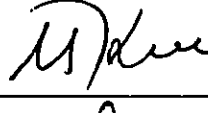
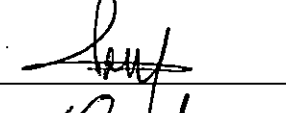

Öte yandan, söz konusu çevre kirliliği olayının hemen ardından Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın Şırnak, Adıyaman ve Diyarbakır illerini kapsayan geniş sahalardaki petrol arama ruhsat sürelerinin uzatılmasına karar verilmiş olması dikkat çekicidir. Bu kararların hangi çevresel etki değerlendirmelerine dayanılarak alındığı, bölgedeki mevcut çevresel risklerin ve altyapı güvenliğinin bu süreçte dikkate alınıp alınmadığı ve kamu yararının nasıl gözetildiği açıklığı muhtaçtır. Petrol faaliyetlerinin yoğun olduğu bölgelerde bağımsız ve etkin çevresel denetim mekanizmalarının bulunup bulunmadığı ve bu mekanizmaların nasıl güçlendirileceği de bu olay vesilesiyle ele alınmalıdır.

Ayrıca ruhsatlandırma ve faaliyetlerin sürdürülme biçimi kadar, bu faaliyetlerin sahadaki atık yönetimi ve altyapı güvenliği boyutu da araştırılmalıdır. Bir başka boyut ise; Gabar bölgesindeki petrol çıkarma tesislerinde atık depolama alanı olarak kullanılan sahaların zemin etüdü ve planlama ilkelerine uygunluğu konusunda ciddi şüpheler bulunmaktadır. Yapılan tespitler, petrol atıklarının muhafaza edildiği bu alanların, bölgedeki yoğun yağışlar neticesinde fiziksel deformasyona uğradığını ve aşınan bu atıkların doğrudan Dicle Nehri'ne karıştığını göstermektedir. Atık depolama tesislerinin yüksek yağış rejimi gibi iklimsel veriler ve topografik riskler dikkate alınmadan, yetersiz zemin etütleriyle inşa edilmiş olması, çevresel felakete davetiye çıkaran temel bir planlama hatasıdır.

Bu bağlamda; petrol sondaj faaliyetleri esnasında yeraltı su katmanlarına herhangi bir temasın gerçekleşip gerçekleşmediği, söz konusu tehlikeli atıkların hangi standartlardaki alanlarda ve ne şekilde muhafaza edildiği, ayrıca işletme süreci boyunca Dicle Nehri'ne belirli periyotlarla atık deşarjı yapıp yapılmadığı soruları acilen yanıtlanmalıdır.

Petrol atıklarının muhafaza alanlarındaki yapısal deformasyonun boyutu ve bu alanların rehabilitasyonu için hangi teknik adımların atıldığı, nehir havzasının gelecekteki güvenliği açısından meclis araştırmasının en temel odak noktalarından birini oluşturmalıdır.

Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, Cizre’de meydana gelen petrol sızıntısının; yeraltı sularının korunmasından atıksu yönetimine, ruhsatlandırma süreçlerinden denetim mekanizmalarına ve “Geçici Özel Güvenlik Bölgesi” uygulamalarının ekolojik yıkımı görünmezleştiren etkisine kadar bütüncül bir sorgulamayı gerektirdiği açıktır. Bu nedenle, olayın tüm yönleriyle araştırılması, sorumluların tespit edilmesi ve benzer felaketlerin önlenmesine yönelik yapısal önlemlerin belirlenmesi amacıyla Meclis Araştırması açılması zorunlu hâle gelmiştir.

1	SÜMEYYE BOZ ÇAKI	MUŞ	
2	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
3	SERHAT EREN	DİYARBAKIR	
4	DİLAN KUNT AYAN	ŞANLIURFA	
5	GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT	VAN	
6			
7	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
8	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
9	VEZİR COŞKUN PARLAK	HAKKARİ	
10	ALİ BOZAN	MERSİN	
11	SALİHE AYDENİZ	MARDİN	
12	GÜLDEREN VARLI	VAN	
13	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
14	BERDAN ÖZTÜRK	DİYARBAKIR	
15	ZEYNEP ODUNCU KUTEVİ	BATMAN	
16	CENGİZ ÇİÇEK	İSTANBUL	
17	MEHMET KAMAÇ	DİYARBAKIR	
18	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
19	GEORGE ASLAN	MARDİN	
20			1